

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

wijze en de toepasbaarheid van zijn boek grijpen meteen aan. Hij slaagt erin de lezer te bereiken en in beweging te brengen.

Niet geleefd leven inhalen

Bespreking van

Thomas H. Ogden (2016). *Reclaiming unlived life — Experiences in psychoanalysis*. Londen: Routledge. ISBN 978 1 138 95601 8, 196 pp., £30.99

MARC HEBBRECHT

Wie meer wil weten over Ogden als persoon kan het best hoofdstuk acht lezen: een interview dat een collega uit San-Francisco met hem heeft gehouden. Via zijn moeder die in psychoanalyse is geweest toen hij nog heel klein was en het cadeau dat ze hem gaf op zijn zestiende (*Colleges inleiding tot de psychoanalyse van Freud*) is hij geneeskunde gaan studeren met de ambitie psychoanalyticus te worden. Ogden is trots op zijn medische identiteit: daardoor heeft hij verantwoordelijkheid leren opnemen voor zieken die niet in staat zijn om zelf te oordelen. Ogden voelde veel affiniteit met ernstig gestoorde patiënten en vond in het werk van de Britse objectrelationele psychoanalytici inspiratie. Dit was niet zijn enige inspiratiebron: veel heeft hij te danken aan de wereldliteratuur met auteurs als Borges, Kafka en James. In dit boek zijn hoofdstukken gewijd aan teksten van Borges (*De bibliotheek van Babel*) en Kafka (*Een hongerkunstenaar*) die in verband gebracht worden met hun biografie. Zijn grote liefde voor taal en literatuur is goed voelbaar in zijn psychoanalytische publicaties. Volgens Ogden maakt taal niet zozeer de expressie van gedachten en gevoelens mogelijk, maar is ze bij uitstek een medium voor de creatie van gedachten en gevoelens. Het is ontroerend hoe hij over zijn zoon Ben spreekt met wie hij samen een boek heeft gepubliceerd over psychoanalyse

en literatuurkritiek. Een rode draad in dit boek is het wordingsproces van de psychoanalyticus. Dit wordt samengevat in hoofdstuk vijf (*On becoming a psychoanalyst*) dat samen met Glen Gabbard is geschreven. Volgens Ogden dient de psychoanalyticus zijn eigen stem te vinden en een authentieke stijl te ontwikkelen passend bij diens unieke persoonlijkheid. Hij dient te kunnen denken en dromen over de opgedane ervaring en zichzelf in het hier en nu te dromen. Wat hij daarmee bedoelt komt ook in hoofdstuk een aan bod. Om zich verder te kunnen ontwikkelen, dient de analyticus zichzelf periodes van persoonlijke isolatie te gunnen en tegelijkertijd in dialoog te blijven met anderen. Psychische groei is volgens hem te begrijpen op grond van de relatie tussen *container-contained*: in staat zijn om storende gedachten en affecten te dragen, heftige turbulenties door te maken en te blijven nadenken. En vooral te kunnen vertoeven in onwetendheid, in contact te kunnen blijven met het eigen wankelend psychisch evenwicht, op zoek gaan naar de eigen blinde vlekken, rekening houdend met de eigen limieten. Hij omschrijft een analyticus als iemand die een onderzocht leven leidt. Goede analytici durven te improviseren, spreken met de patiënt, luisteren aandachtig naar het eigen spreken en het effect dat dit heeft (*talking as dreaming*). Ogden heeft niet veel op met het begrip interpretatie. Volgens Ogden maakt de psychoanalyse het mogelijk afstand te doen van magisch denken (solipsistisch, gebaseerd op almachtfantasie, onproductief) ten voordele van droomdenken, wat hij de diepste vorm van denken noemt. In droomdenken wordt aan de opgedane ervaring simultaan betekenis toegekend vanuit meerdere gezichtspunten. Droomdenken kan door de persoon zelf gebeuren, maar zal een punt bereiken waarbij men een ander nodig heeft om verwarring te doen oplossen. Een analytisch proces kan bijdragen tot transformatief denken, dit is droomdenken dat ertoe leidt dat de ervaring op een nieuwe manier wordt geordend met wezenlijke veranderingen tot gevolg op

het gebied van aanvoelen, relationele omgang en toegenomen levendigheid. Deze drie vormen van denken staan in een dialectische relatie tot elkaar: ze bestaan naast elkaar, brengen elkaar voort, houden elkaar in stand of heffen elkaar op. Deze drie vormen van denken worden illustratief beschreven in hoofdstuk twee. De titel van het boek heeft onder andere te maken met de manier waarop Ogden het artikel van Winnicott uit 1974, *Fear of breakdown*, verder uitwerkt. Bij een verstoring van de vroegste band tussen moeder en kind van welke aard ook, ontstaan er een disconnectie, waarbij het kind zich alleen voelt en een toestand van niet-bestaan doormaakt, wat extreem beangstigend is. Om deze primitieve agonie niet te voelen, brengt een kind een kortsluiting in zijn beleving tot stand en schakelt hij een massieve verdediging in met als nadelig gevolg dat een deel van het eigen zelf afgesneden wordt. Er blijft dan een dood stuk: de persoon voelt zich vervreemd van de eigen gevoelens en intrinsieke groeikrachten. Ogden brengt de patiënt weer in contact met zijn pijn die een vitaal onderdeel vormt van diens zelfgevoel. Zolang het trauma niet echt herbeleefd is binnen een veilige analytische setting, blijft de patiënt met een dood stuk in hemzelf opgescheept. Elke patiënt brengt in zijn analyse een gevoel over dat er iets in hem is gestorven, iets wat is doodgemaakt. Ogden hoopt dat dit ongeleefde leven in de analyse teruggehaald en herbeleefd kan worden, zodat de inperking van de persoonlijkheid ongedaan gemaakt wordt. De winst is dan aanzienlijk: toename in vitaliteit en empathie, generositeit, meer bevredigende liefdesrelaties. Een afzonderlijk hoofdstuk wordt gewijd aan Bions paper uit 1967, *Notes on memory and desire*. Ogden had bijna dertig jaar nodig alvorens hij zich de boodschap van dit artikel eigen kon maken. Wellicht gaat het niet zozeer om het uitschakelen van herinnering en verlangen bij de analyticus, als wel om het intuïtief aanvoelen van de psychische realiteit van de sessie door er één mee te worden en een onbewuste evolutie te laten plaatsvinden. Dit

komt erop neer dat het ongedroomde alsnog verder gedroomd wordt. In dit boek maakt de lezer kennis met de grote analytische denker die Ogden is geworden. Zijn denken is voortdurend in ontwikkeling. In vroegere publicaties heeft hij de analytische theorie nieuwe concepten geschonken, zoals het subject van analyse, de intersubjectieve derde, de autistisch-contigüe positie, de muzikale en poëtische dimensie, spreken als dromen om slechts enkele te noemen. In andere wetenschapsgebieden zou men Ogdens bijdrage vergelijken met het inpolderen van verdronken land of het aanboren van een verloren gewaande energiebron. Met andere woorden: Een parel van een boek!

De romanschrijver Ogden

Bespreking van

Thomas H. Ogden (2016). *The Hands of Gravity and Change — A novel*. London: Karnac. ISBN 978 1 7822035 7 5, 293 pp., £8.99

MARC HEBBRECHT

Thomas Ogden kennen we als een gerenommeerde psychoanalyticus met een indrukwekkende lijst van innoverende publicaties in high-ranked psychoanalytische tijdschriften en met vele vakboeken van zijn hand. Minder bekend is dat hij ook romans schrijft. Dit boek is al zijn tweede roman die in 2013 is verschenen. Deze nieuwe roman beschrijft drie periodes uit het leven van een familie. Het verhaal begint met de val van Catherine, een dertienjarig meisje, dat hierbij een hersentrauma oploopt met een gedeeltelijke halfzijdige verlamming tot gevolg waardoor ze haar hele leven mank blijft lopen. Het boek gaat over familiegeheimen. Vervolgens worden de levenslijnen van de verschillende personages uitgewerkt. Tijdens het lezen van het boek stelde ik me de vraag of de invloed van de psychoanalyti-